

Tabelis on toodud paralleelselt tööbörssi tegevus kahes perioodis: I börsi tegevuse algusest kuni 1924. a. kujutab tegevust erakorraliselt raskel ajal, nagu see oli enamlaste hirmuvalitsus Tartus ja sellele järgnev vabadussõda ning üldine majanduslik langus. II periood laseb paista tegevust enam-vähem normaals-*mais* oludes.

Töö organiseerimise alal on Tartu linna- ja maavalitsuse, samuti ka keskvalitsuse ees terve rea ettepanekutega ja valmistöötatud kavadega esinetud kodumaa tööstuse tõstmiseks ja tarviliste ettevõtete käimapanemiseks Tartu linnas ja mitmesuguste linna tööde korralduste kavatsustega.

Sisemise korra alal on välja töötatud tööbörssi põhikiri, kodukord ja määrused töö-otsijate töölesaatmise ja järjekorra pidamise kohta, mis ka tööbörssi ülalpidavate asutiste poolt on kinnitatud. Tööta tööliste suure arvu tõttu korraldas tööbörs 1924. a. kuni 1927. a. neile Riigikogu poolt määratud summadega ja Tartu Linnavalitsuse lisatoetusel ühiskondlikke töid, kus iga aasta said tööd keskmiselt 1500 inimest. — Lõpuks olgu tähendatud, et Tartu tööbörssi tegevus on olnud juba asutamisest peale intensiivne ja tarvidus tema järele on nii tööandjatele kui ka tööotsijatele möödapääsematuks saanud.

Tartu tööliste ametiühingud. Tartus hakkas hoogu võtma ametiühinguline liikumine alles peale 1905. a. Ametiühingute loomise aluseks võeti tööliste koondamine tööala järgi ühes tervikus, mille peaülesanne oli oma ametialal töötavate tööliste majandusliku seisukorra parandamine. 1907.—1911. a. jooksul alustavad tegevust: rätsepa-, naha-, puu-, metalli-, maalri- ja kivitöölise ametiühingud. Trükitöölise kutseühing teotses juba varemini, vahel ametlikult, vahel põranda all, nagu see tolaeagse tsaarivalitsusliku režiimi maksvusel võimalik oli. Trükitöölise ametiühingu arenemises on iseärasuseks asjaolu, et see ametiühing tsunftiseltsist arenedes selle otsekoheseks järeלטulijaks saab, kuna kõik teised ametiühingud, välja arvatud hiljemini asutatud pagaritöölise ametiühing, hoopis lahus tsunftiorganisatsioonidest oma tegevust arendasid, tsunftidega isegi vaenujalul olid. — Aastail 1911—1917 teotsesid ülalnimetatud ametiühingud igaüks omaette, sunnitud visalt võitlema oma olemasolu eest, sest kuigi 1905. a. kaasa tõi lähedamaid tingimusi ametiühingute loomises, valvas ometi valitsus hoolsasti nende tegevust, püüdes takistada ametiühingulise liikumise laienemist. Ametiühingulise liikumise tegelaste läbiotsimised, areteerimised olid igapäevased asjad ja takistasid omakorda tööliste organiseerimist, neid eemale hirmutades. — Sõja ajal langes organiseeritud tööliste arv tublisti, sellest hoolimata teotsesid ametiühingud siiski edasi.

1917. a. hakkab töölisliikumine jõudsasti arenema, jõudsasti tõuseb ametiühinguis liikmete arv, organiseeritakse ka uusi ametiühinguid, näit. asutatakse „Tartu Vabatöölise Ühisus“, kellel 1917. a. lõpul 1439 liiget, kutsutakse ellu naisteühingute ametiühing. 1917. a. lõpul moodustatakse kõigi olemasolevate ametiühingute esindajaist „Tartu Keskbüroo“, mille ülesandeks oli üksikuid kutseühinguid liita üheks tervikuks. — Okupatsiooniaeg toob küll teatava seisaku, kuid ametiühingute keskbüroo oma suurearvulise organiseeritud töölisperega jääb siiski jõuks, mida ollakse sunnitud arvestama. 2 korda, okupatsioonivägede lahkumisel ja enamlaste salkade sissetungimisel, võtab Keskbüroo Tartu linna sisemise kaitse oma hoolde.

1919. a. muretseb Tartu Linnavalitsus Keskbüroole kõikide töölisorganisatsioonide jaoks ühiskorteri, Lutsu uul. 14. Leitakse tarvilikuks keskbüroo tegevust laiendada, tõmmates kaasa vabrikute ja suuremate töökodade esindajaid ning asutades ametiühingu nende töö-alale vastavaile töölistele, kellel seda seni veel ei ole. Senine „Keskbüroo“ nimetatakse ümber „Tartu Ametiühisuste Kesk-